

עו פיוס ...

עיון בפרשת השבוע על פי ה"הכתב והקבלה"

1. רמב"ם הל' תשובה ב', ט"ו –

(ט) אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא על עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או המקלל חבירו או גזולו וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו אפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגע בו עד שימחול לו ...

(י) אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפיים אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעוס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש הפיצה ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון אבל העובדי כוכבים ערלי לב אינן כן אלא ועברתן שמרה נצח וכן הוא אומר על הגבעונים לפי שלא מחלו ולא נתפייסו והגבעונים לא מבני ישראל המה:

2. רמב"ם הל' דעות ו', ג'

מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך לפיכך צריך לספר בשבחיו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא:

3. הכתב והקבלה ויקרא י"ט, י"ח

ואהבת לרעך כמוך. ר"ל כל אופני הטוב והחסד שאדם מסכים בדעתו וגומר בלבו שראוי לו לקבל מאהובו יעשה לרעהו שהוא כל אדם, והוא, ראובן רוצה משמעון אהובו שיתנהג עמו כאהוב נאמן בכל הדברים, וחושב בלבו אלה הדברים והאופנים שראוי לו לשמעון להתנהג עמי, א' שיאהב אותו באמת לא בזיוף, ב' שיתנהג בי כבוד תמיד כי כן ראוי להיות וכמואמר חז"ל, כבוד חברך כמורא רבך, ג' שידרש שלומי תמיד כי כן ראוי לרעים אהובים להיות בשלום תמיד ולדרוש איש בשלום רעהו, ד' שישתתף בעערי, ה' שיקבל אותו בסדר פנים יפות כשאבא לביתו, ו' שידון אותו לכף זכות בכל דבר, ז' שיתנדב בגופו באיזה טרחה קטנה בשבילי והוא ילוני בעמלו לפעמים בדבר שלא יעמל בו הרבה, ח' שיתנדב להושיע לי בדבר מועט מממונו לפעמים בעת שאצטרך

בהלואה או במתנה דבר קטן ולא ימנע ממני שאלה אחת קטנה כדרך טוב איש חונן ומלוה, ט' שלא יתגאה עלי, והוא מסכים בשכלו וגומר בלבו עוד דברים רבים כאלה, אבל לא יסכים בשכלו ששמעון יתן לו כל הממון שלו וכל רכושו באהבתו אותו, זה לא ירצה ראובן מעמו ולא יחפוץ מאתו, כי הדעת לא יסבל זה והשכל לא יחייב כן; והנה כל האופנים במספרם כמשפטם אשר יחפץ לבב ראובן שיעשה לו שמעון אזהבו, אותן בעצמן צריך שיעשה ראובן לשמעון, ובוזה הוא יוצא ידי חובת אהבת שמעון בשלמות גמור, לא שצריך למסור לשמעון כל ממונו וכל ביתו עם חדריו ועליותיו וכל רכושו באהבתו אותו, שהרי אין רוצה כזאת משמעון רעהו, וז"ש ואהבת לרעך כמוך כלומר האהבה לרעך יהיה בכל אותן האופנים, כמוך, כמו שאתה מבקש את האהבה מרעך. ומעתה לא יקשה בעיניך מה שנתקשו המפרשים ע"ז הפסוק איך תצוה התורה דבר שהוא נגד הטבע ואין האדם יכול לקיימו? ולברוח מן המצר הזה ברחו ונפלו בדחוקים עמוקים, כי י"א כי כמוך על דרך הפלגה וגזומא, וי"א כי כמוך בהנאה בדבר שאתה מקבל הנאה תתן לו, ... ובאמת אין אנו צריכים אל הדחוקים האלו כי לא קשה מלת כמוך כלל, כי בזה תבאר לנו התורה כוונתה שתצוה על דבר שהוא דרך הטבע, ושכל אדם יוכל לקיימה, לא על דבר שהוא נגד הטבע ושאיין אדם יוכל לקיימה (ס' הברית); אמנם לפ"ז המכוון במלת, כמוך. כמו אתה. (וויא דוא), ויחסר הנשוא שהיא בקשת האהבה, לכן נראה לי שבמלת כמוך נכלל גם כן הוראת החמוד והחשק אל הדבר, מענין כמה לך בשרי (תהלים ס"ו).

4. רש"ד הירש ויקרא י"ט, י"ח

ואהבת לרעך כמוך אני ה'. ... והנה לא נאמר כאן; ואהבת את רעך ...; אילו נאמר כן, היה מדובר כאן באהבת אישיותו של האחר; והיה חובה עלינו להשוות אהבה זו לאהבת עצמנו; ואין להעלות על הדעת קיום דרישה כעין זו. כי האהבה האמורה כאן מוטלת עלינו ביחס לכל אדם; אך אהבה המתייחסת לאישיותו של האחר זקוקה לתנאים המתקיימים רק לעיתים רחוקות: היא מושתתת על התאמה וקירבה בין הנפשות, המצויה רק בין אנשים מעטים. דוד מצא לו ריע כיונתן; ועל אהבתם הוא אומר: "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו יהונתן כנפשו" (שמואל א' יח, א). אולם נאמר כאן: "ואהבת לרעך כמוך"; אך "לרעך" איננו

אישיותו של השני, אלא כל המגיע אל אישיותו: כל התנאים הקובעים את מעמד חייו – לטוב או למוטב. לאלה נכוון את אהבתנו; נדרוש שלומו וטובתו, כדרך שאנחנו דורשים את טובת עצמנו; נשמח באושרו ונתעצב בצער, כאילו אירעו הדברים לנו; בשמחה נתרום לשלומו – כאילו היה מדובר בשלומנו; נרחיק מעליו צער, כאילו נשקפה סכנה לנו ... זו דרישה, שנוכל לקיים אותה ביחס לכל אדם – אפילו אין כל קירבת נפש בינו לביננו. שהרי אותה מצוות אהבה מתעלמת לחלוטין מאישיותו של האחר; אין היא מושתתת על אחת מתכונותיו; אלא טעמה: "אני ה'"; בשם ה' היא מוטלת עלינו ביחס לכל הבריות; ... "ואהבת לרעך כמוך": אדם שלם מבחינה רוחנית ומוסרית לא יבדיל בין שלום רעהו לבין שלום עצמו; כי הסיבה המביאתהו לדרוש את שלום עצמו – היא גם המביאתהו לדרוש את שלום רעהו. ... הוא רואה בעצמו רק את יציר כפיו של ה'.

5. מהר"ל נתיבות עולם ב' עמ' נ"א; אהבת הריע א'

שראוי לאהוב את חבירו מפני שנברא חבירו בדמותו ובצלמו, ומפני שיש להם דמות וצלם אחד הרי בצד הזה חבירו והוא עצמו דבר אחד כאשר יש להם צלם אחד לגמרי. ... ולכך הוא אהב את חבירו כמותו שנברא בצלם אלהים וצלם אחד להם.

6. שפת אמת ליום כפור תרנ"א

איתא במשנה עבירות שבין אדם לחבירו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו כו'. דהנה ביוכ"פ נעשין בניי אהדות אחד כדאיתא ולו אחד בהם זה יוהכ"פ. וכמו שיום זה מאחד כל הימים כן מתאחדין בו כל הנפשות. כי באמת הנפשות קרובין. רק ע"י החטאים בא הריחוק ופירוד. כמ"ש עונותיכם היו מבדילין ביניכם לבין אלקיכם. ויש עבירות שגורמין פירוד בין אדם למקום ויש שגורמין פירוד בין אדם לחבירו. ויתכן לפרש מבדילין ביניכם ממש. וגם בין אלקיכם כנ"ל. וצריכין לתקן ב' מיני פירוד אלו. וז"ש עבירות שבין אדם לחבירו אינו דוקא גזילה וכדומה. רק עבירות שגורמו פירוד בין אדם לחבירו כמו לא תשנא כו' אהיך כו' וכדומה. ועד שירצה את חבירו פי' שיחזור להיות רוצה ואהב את חבירו כמ"ש חז"ל ואהבת לרעך כמוך זהו כלל גדול בתורה. וכיוהכ"פ שמתכפרין העבירות נעשין בניי אחד.